

mediocri sicut in tpe vernali et autumnali. Sicut aer calidus frigidus et siccus siue tpatus pulsus variat et imutat. Item propter impugnationem nam pugnat in pulsu sunt mutabiles quia in principio usque ad sextum mensem pulsus habet fortiter spissum et velocem quia calor calorem augmentat naturalem et vires mulieris usque ad hoc tempus sunt mediocres et fetus adhuc parvus. Unde pariter nutrimentum abstrahit ab eorum corporibus et ideo est pulsus ad hoc tempus. In septimo vero mense fetus maiorat et ideo maior nutrimentum requirit unde natura grauatur et per se quens pulsus debilitatur. Item propter somnum et vigiliam alteratorem quia tempore somni pulsus esse solet et tardus sed post somnum fit fortis et magnus quia tunc calor naturalis confortatur. Verum si somnus nimis plonget pulsus rarefcit et debilitatur. Propterea si quis a somno excitetur subito natura discunt et pulsus velocis spissus tremens et inordinatus subito inuenit sed cum quiescit iterum reuertit in pristinum statum. Item propter laborum et corporis exercitatos que si fuerit tpatum pulsus facit fortiter magnam velocem et spissum quia calor naturalis post huiusmodi exercitum si vero exercitum exierit tpatum accidit e contra pulsus pulsus durus tardus et rarus quia in fine laborantibus virtus deficit et calor naturalis dissoluit et pulsus persequens minoratur. Item propter balneorum assuetudinem. Nam in aqua calida balneantes tpatum pulsus habet fortiter et magnus et spissus et hoc propter nature confortationem et propter superfluitatem humiditatis sumptorum sed in nimis morantibus in aqua pulsus debilis efficitur remanet tamen sicut pulsus velocitatis et spissitudinis. Sicut balneantes in aqua frigida tpatum pulsus habet fortiter et velocem et hoc contingit propter caloris naturalis coadunationem et confortationem virtutis aduenientis ex tpatamento exterioris infrigidationis sed nimia mora in tali balneo pulsus debilitatur virtute et hoc contingit in macilentis plenis que in crassis propter frigiditatem ad exteriora nimis subito et quasi sine obstaculo penetrant et quasi per cordia plenis debito restringent. Item propter cibum et potus variam sumptionem. Cibum eius superfluum et indigestus pulsus debilitat moderatus vero digestus ac per membra diffusus excitata virtute pulsus augmerat. Sicut et potus

moderatus et digestus pulsus facit fortiter magnum et velocem frigidus autem tardus. Item propter passionum aie variationem. Nam ira facit pulsus velocem fortiter et spissus leticia mediocrem. Timor sicut pulsus efficit velocem inordinatum et tremens sicut et dolor et ita de alijs contingit. Hoc autem dicta de aie et eius potentiarum proprietatibus et effectibus quantum spectat ad hoc opusculum iam sufficiat. Nunc autem de proprietatibus humani corporis cuius anima virtus est et perfectio adiuuante dei gratia aliqua sunt dicenda.

Incipit liber quartus de proprietatibus substantie corporee.

**D**e humani ita quod corpus et partium eius proprietatibus tractaturi ab elementaribus qualitatibus et humoribus ex quibus constat corpus est primitus inchoandum.

De quatuor elementaribus qualitatibus Caplm. I.

**Q**uatuor itaque sunt elementa et elementares qualitates ex quibus constituitur omne aiatum corpus materialiter precipue corpus humanum quod in omnia elementa est nobilissimum et nobilissime in omnia opposita ordinatum ut puta proprium aie rationalis organum ipsi operationibus tam naturalibus quam voluntariis deputatum. Est itaque corpus hominis positum ex quatuor elementis scilicet ex terra aqua igne et aere quorum quolibet habet proprias qualitates. Sunt autem quatuor prime et principales scilicet caliditas frigiditas siccitas humiditas que dicuntur prime quia primo labuntur ab elementis in elementata. Dicuntur etiam principales quia ab eis omnes secundarij effectus oriuntur. Harum qualitatum due sunt actiue scilicet caliditas et frigiditas alie vero due scilicet siccitas et humiditas sunt passiue unde ab istarum qualitatum pualentia et diuerso dicuntur elementa actiua vel passiua. Dicuntur autem prime due principales actiue non quia ille tantum agat quia passiuie sicut agunt. Nulla enim qualitas est ociosa in corpore sed bene ideo dicuntur actiue.

qz pactōes earz alie bñt induci z p̄uari. **N**ā caliditas qñqz bñditatē qñz siccitatē inducit z custodit vt p̄r videri i carne salia. calor ei soltrestres ptes dissoluit z aq̄sas z aereas z sic relaxādo z remollēdo a calore inducit bñditas. siccitatē autē inducē qz calor agēs i bñditatē pus eā dissoluit z dissolutam p̄sumit z sic siccitas q̄ est lima calozis inducit et etiā p̄seruat. **C**aliditas igit̄ est elemētariis q̄: litas sūme actiua qd̄ p̄z p̄ eius effectū dū in agat in rē aliq̄ā. **P**rimo ei⁹ ptes dissoluit q̄b⁹ dissolutis res debilioz efficit que p̄ p̄tū coherentiā fortioz fuit. et iō actio rei a genit̄ min⁹ resistit. **S**ic caliditas est oim generabiliū artifex z cā generatōis tot⁹ p̄ncipalr effectiua. **E**st autē duplex caliditas. caliditas solaris siue celestis generās. et h̄ est saluatiua z generatiua. **U**n qñqz generant rane ex celesti calore i aere. alia ē elemētariis z generata. z hec ē corruptiua z p̄sumptiua sic qñ fit coadūatio fractoz radioz in p̄ucto alicui⁹ corpis p̄spicui si fiat coadūatio radioz i speculo p̄r incēdi stuppa ex reflexione radioz et cōburi. **S**ic inferioz ad supiora reductiua faciēdo ei motū a centro ad circūferētiā dissoluit trestria in aq̄sa et aq̄sa in aerea z illa i ignea z sic inferiora z media reduci i sua superiora. **S**ic eoz que dure s̄t p̄pactōis est remollitiua. agēdo ei in grossā subāz eā mollicat dissoluēdo vt p̄z in metalli calore liquefactis. dissoluēdo ei trestria in aq̄sa remollit. **S**ic molliū et liquidoz est induratiua vt p̄z in ouo igni apposito. qz liquidioz⁹ z subtilioribus p̄tib⁹ resoluit. trestrib⁹ p̄tib⁹ remanētib⁹ indurescit. **S**ic densoz est subtiliāia. dūz ei motū a centro ad circūferentiāz beat vi sua rem i quā agit dissoluit et sue actioni ydoneā reddit. vñ cum rē ad simplicitatem reducere laborat p̄ p̄leq̄ns subtiliat. nā simplicitas grosse rei subtilitas est q̄ nascit̄ p̄ minorē p̄tū cōpactōz vt p̄z in glacie q̄ calore soluta subtiliat. **S**ic virtute sua est depuratiua metalloz et rubiginis ipsoz cōsumptiua. **N**am agendo in subāz ipsi⁹ metalli illā dissoluit z si quid inuenit feculentie rubiginis separat et p̄sumit. si autē fuerit auz oino purum violentia calozis qd̄em dissoluitur.

sed nō p̄sumit. vñ aurum p̄fecte depuratiū q̄zuis p̄ calozes dissoluat non tñ in suo pondere minorat. **S**ic caliditas est accidentalr corruptiua vt est videre qñ calor plus dissoluit q̄z p̄sumat. ipsi humores putrefiūt z corumpunt. vt patz in cumulo frumētū aqua asperso vbi calor inclusus aquā resoluit in fumolitātē que iclusa z retēta grana remollit et putrefacit accorūpit. **S**ic naturaliter est grauiū alleuiatiua. dū eniz humiditas p̄ calozē resoluta cōsumit. pondus minorat z sic substātia rei leuiat. p̄pterea calore agente in humiditatē fumus generat̄ qui fum⁹ alleuiatur z depuratur z in spiritū. s̄. substātiā leuem z aereāz mutatur z rem in qua p̄tinetur reddit leuiorem. **H**inc est qz corpora animalū viuētiūz incompatibiler sunt leuiora q̄z corpora mortuozū p̄pter calozem z sp̄m contentū in arterijs z in venis. **S**ic ei⁹ corpora animatiū sunt leuiora post prandiu⁹ q̄z ante p̄pter calozis cōfortationem. **S**ic accidētaliē est caliditas aggrauatiua. **A**gendo eni in substātiā rei. subtiliores z leuiiores ptes cōsumit et remanētib⁹ partibus grossiorib⁹ fit cōpactio z p̄ p̄sequens aggrauatio. **P**er porozū eniaz ap̄tionem ex vi calozis fit spiritūū euaporatio ex quoz p̄ntia corpus leuiat quib⁹ euaporans p̄ ipsoz absentiā aggrauat. **S**ic caliditas est calozis rubei generatiua. agens eni in materiā partes terrestres resoluit in aquosas et illas in aereas z in igneas. vñ ex circūfusione ignearum p̄tūz imitantū rei sup̄ficiē color igneus scz rubeus generat̄ sicut est videre in rosas. **P**ropterea dū p̄ calozem calidi būozes in corpore generant̄ ex eozū diffusionē per corpus sup̄ficiē color rubeus generat̄. **S**ic accidētaliē est discoloratiua qz per caliditatem poros aperientē exalant humores z spiritus euanescent̄ ex quoz p̄sentia fiebat coloratio eozū absentia color discolor generat̄. sicut est videre de rosa que de fumo sulphuris albescit. **S**ic nimis intensa naturalit̄ est mortificatiua. qz dūz vltim⁹ motus calozis agit in subam. eā ad vltimūz resoluit. resolūdo in fine destruit z p̄sumit. **S**ic accidētaliē est viuificatiua. qz p̄ caliditatem p̄stantē

motu cordi in spiritibus fit spirituum; in corpore  
 restauratio et nutrimentum membrorum fit competens  
 administratio et sic per sequens corpus regit et vi  
 uificat. Recollige itaque ex predictis quod caliditas  
 est elementaris proprietatis summe actiua penetra-  
 tiua summe mobilis et motiva generata ex motu  
 radiorum suorum multiplicatiua siue coactiua  
 illorum in quibus subam agit in sua specie transforma-  
 tiua illorum quod frigiditate motiua se et destructa  
 viuificatiua et renouatiua ut patet in radicibus  
 et in plantis quod byemali frigore mortificate ver-  
 nali calore reuiuiscunt. inferiorum ad superiora re-  
 ductiua. attractiua superfluum consumptiua et  
 forditum purgatiua. in materijs diuersis diuersorum  
 imo oppositorum est effectiua productiua. et ideo nunc  
 inuenit rarefactiua et remollicinatiua liquifi-  
 caua et apertiuua et conuerso. nunc condensatiua et in-  
 duratiua restrictiua et opulenta. nunc et salua-  
 tiua nunc corruptiua. Est et virtute propria saporum  
 imutatiua. nam acetosa et agrestia puerit in  
 dulcia ut est videre in fructibus et in uinis. per nimitiam  
 autem intensionem et excessum dulcia puerit in ama-  
 ra et in salia. Nam ex calore intello exurere san-  
 guinem. sanguis in coleram puerit. et per eundem aquam  
 profore ebullitio; sibiliozes partes aereas consu-  
 mentem trestribus manentibus in salis subas tras-  
 mutat. Est autem caliditas crudorum et digestorum  
 maturatiua et maturatiua in fructibus celeriter  
 perfectiua. vnde in regionibus calidis fructus citius  
 maturescunt quam in frigidis et plerumque dulcescunt. et est  
 formatrix et specierum potentia in materia latentem ex-  
 istentium ad actum deduciua ut patet in minerali-  
 bus. nam per caloris actum aurum et argentum et cetera  
 metallice species de lapidibus educuntur et forma-  
 nobiliorum vestiunt. Per calorem etiam dissoluunt  
 tem subas cinerum et depurant cineres in purum  
 puerunt. vnde patet quod calor aeris et nature est mi-  
 nister. quod mediante calore nobilissime species et  
 forme tantum naturales quam artificiales de potentia  
 ad actum produciuntur. Est insuper caliditas imper-  
 fecta in aere plurimam passionum ut puta nubium  
 conuulsionum fulgurum ymbrium et huiusmodi gene-  
 ratiua. Nam ut sua actiua attractiua vapores  
 varios siccos et humidos ad diuersa aeris in-  
 sticia eleuat quibus aggregatis condensatis in nu-  
 bes. calor inclusus eas alterat in varias species  
 et transmutat quod diuersimode tandem dissoluit

et dissolutas nunc in species nubes gradinis nunc  
 in speciem pluuię seu ymbis ad iras undique  
 circūspertit. Est preterea hęc caliditas suorum obie-  
 ctorum a centro ad circūferentiam eleuatiua ut patet in  
 elementis in quibus dicitur. scilicet in aere et in igne quod summa  
 distantia a centro tunc elongant. Hoc ei patet in  
 oleo quod supernatat et in alijs omnibus in quibus natu-  
 ralis calor vincit. Est insuper dispositiua siue  
 qualitatum sui obiecti omnium. ut patet in corpore ubi  
 dicitur calor. Nam ut dicitur in Costantini. l. i. ca. xvi. Corpore  
 si fuerit calidum erit caro multa. piguedo pau-  
 ca. color rubeus. pili multi. nigri vel subrubei.  
 tactus calidus. intellectus bonus. bonum faciendum mul-  
 tum mobilis. audax. iracundus. amans libidinosus  
 et multum appetens et cito digerens. aspe vocis et  
 verbum. fortis et velocis pulsus. Hęc et mul-  
 ta alia ponit. Costantini. signa quod calidi corporis si-  
 undicia. et de calore dicta sufficiant.

**De frigiditate Caplm. II.**

**F**rigiditas est ele-  
 mentaris qualitas quedam actiua p-  
 prietas. debilioz in actione quam cali-  
 ditas. ipsi. n. est moueri a circūferentia ad centrum  
 et ideo partes sibi in quibus agit facit sibi vicinias  
 adberere. et ideo tardius et difficilius proficit in ipso ef-  
 fectum suum. Quauis enim naturaliter beat in frigiditate  
 tunc accidit calefactio. vnde in eis. n. in byeme quod  
 ex frigiditate restringere poros corporis calidum  
 si soluitates interiora peiunt et non habentes liberum exi-  
 tum quantum sit retine se occultat et calefaciunt. vnde  
 exterior frigiditas interiorum accidentaliter calefacit  
 Et frigiditas est condensatiua quod frigiditate mo-  
 tum facere ad centrum per partes vicinias coheret. preter  
 ei pererat in oppositum; humiditas separe a cen-  
 tro et seueritate. hęc condensata humiditate ad centrum  
 restringunt. Itē quous reducendo partes ad centrum  
 sit naturaliter viuificatiua. tunc accidit est dissolutiua  
 et prius dissolutiua sic est videre in cerebro fri-  
 giditate aliquid proprio vi proprio hūiditas in  
 co retenta exprimit dilabitur et per diuersa cerebri  
 emittitioria dispersit ut in patientibus catary ex  
 causa frigida. Itē naturaliter grossaria. quod tunc in paci-  
 onem frigiditatis preter partes vicinias coadberet  
 totum grossius efficit. preterea partes ignee per frigi-  
 ditatem propriam condensant in aereas. acree in aquas  
 et aquee in terrestres et sicciora grossior efficit

tur. Est tñ frigiditas accidentaliter subtiliatiua. qz qñqz p frigiditatem pstringentē n. ult. ta fit humiditatis oppresseeductio que hūi ditas contenta i poris substantiā ingrossa bat ex hoc qz humiditatis fit eductō. conseq tur accidentalr substātie subtiliatio sicut p3 in pelle lora et expssa. Itē qzuis ex pstringitio ne pñum z ex vīute cōpimente facta euacu atōe spirituu fit frigiditas naturalr graua tiua accidentaliter tñ leuiat. qz facta eductō ne humiditatis que grauabat toti⁹ substan tie fit alleuatio. Itē frigiditas temperata est vite rei pseruatiua. quia dum p frigida tem humiditas p densat. caliditatis intentō retardat. vñde sicut paulatim humiditas p poros resoluit ita resoluta paulatim consu mit. z sic ne calor dissoluat subas rei ipedi tur. z res ne feteat frigiditatis beneficio cu stodiū. vñde in locis frigidis z anrosis cada uera paulatim sine fetore frigiditate resiste te consumunt. Claudunt etiam pora frigidi tate pstringente. vñ vapores puridi ne exa lent exteri⁹ ad interiora repmunt. frigiditas tñ accidentalr corruptiua est z destructiua Itā dñ digestio ex frigiditate in stomacho impedit. tñ impedita caloris natural actō ne debita. corrupti humores generant a q bus sequit corpis corruptio dum corrupti humores corpu incoipanē. Et hoc est videre in vulneribus quib⁹ frigida nimis apposita poros restringunt. vñ recentes fumositates interiori carnē remollunt z eas corrodētes vel corrupentes putrefaciunt. Itē naturalē est discoloratiua sicut videm⁹ qz in hyeme calor corpis vel cordis fugiēs suū p rariuz. humorē z spūm ad interiora secū reducit. et sic exteriorē cutis superficiez calore depaupe rata discoloratā facit vt p3 in labijs z in ge nis. veruntñ accidentalr est coloratiua. qz p frigiditatē fit poroz cōstringitio. z spirituu ac būoz retētio qz pñtia fit superficialr cutis co loratio. Itē frigiditas nimis intēsa ē natura liē mortificatiua. qz dñ p eā fit nimia cōstri cto in corde spūs deficiunt oino. z sic corde mortificato a q pcedit alioz viuificatio seq tur et illoz necessaria mortificatio. Ex frigi ditate etiā nimis dñante calor debilis extin

guē z sic vital spūs nō hñs fomētū suffocatē accidentalr tñ est frigiditas viuificatiua sic est videre i auib⁹ qbusdā que ex arboribus pcreant. q vice fructuu tāqz qdā tuberosita tes ex arboze nascunt. s; qz diu sūt in arboze nullaten⁹ viuificant. et accidit sicut dīc cō mentatoz sup libz vegetabiliū ppe porolita tem ligni z fumositatē a cortice exalāte. sed qñ ille tuberositates ruptis tenacul in aquā cadūt. frigiditate poros exteri⁹ pstringēte fu mositates interi⁹ retinent. que pculcate ad inuicē depurant ac subtiliant z dñ interiori detinent. in spūm puertunt ex cui⁹ multipli catione z diffusionē p singlas ptes ille tube rositates viuificant z postea in qndā auiuz spēm transformant que qdēz ab alijs auib⁹ in natura et cōplexione multū sunt diuerse. Harum ei habent de carne z min⁹ de sang uine z ideo ad eluz nō sunt apte vt dīc idēz cōmentatoz. materiam tñ diuinelaudis pfi derantib⁹ administrant. Illos eni spūaliter rpsentant quos ad lignū crucis diuin⁹ spū ritus in aqua baptismatis generat in qbus carnis z sanguis desideria nō abundāt qui viuificati spū volare ad celestia totis virib⁹ desiderāt z aspirāt. sed de B alias. Item frigi ditas mater est albedinis z palloris. sicut ca liditas mater est nigredis z ruboris. vñ in cali dis regionib⁹ nascunt nigri boies et fulci sicut apud mauros. in frigidis vō nascunt al bi sicut apud sclauos vt dī. Arist. in li. de ce. z mun. z assignat rōnem. qz ex dñio frigidita tis in frigidis regionib⁹. matrices mulierū ad talem fetū disponunt. vñ pcreant albos filios fm cutē et longos ac flauos z molles et laxos crines habētes. Contrario autē est in calidis regionib⁹ vbi pariūt filios nigros crispos z paucos crines hñtes vt apparet in ethyopib⁹. Est igit frigiditas in suo dñio in subiecto sui ipsi⁹ manifestatiua. nam in illis corpibus vbi dñatur est color alb⁹. capillus mollis z latus. intellect⁹ dur⁹ et obliuiosus appetitus puus z somn⁹ mult⁹. incell⁹ gra uis et tard⁹ vt dī. Constant. li. i. ca. xvij. Hec aut nō simplr sunt intelligenda semp in oī frigidō inesse necessario sed in pparatione ad caliditatis dñantis cōplexionē. in pporiōe

regionis calide ad frigidā regionē talia au-  
tores retulerunt et in suis sepius posteris re-  
liquerunt. De caū de proprietatib⁹ frigiditatis  
dicta sufficiant ad plēns. q; alie patent popi  
positū eoz que dicta sunt supius de calore.

**De siccitate Caplm. III.**

**S**iccitas est que  
dam clemētariū proprietatis pas-  
sua qualitas quā nūc caliditas  
nūc frigiditas introducit. plus tñ se bz ad ca-  
lorē q; ad frigiditatem cū siccitas sit lima cal-  
loris. Dicit aut siccitas q; sine succo. i. humo-  
re q; humor et siccitas opponunt cui⁹ effect⁹  
pncipal⁹ est desiccare sicut humiditatis hu-  
mectare. secū darios aut effect⁹ habz mlios  
sicut est inspissare. exaspere motū retardare  
sumere destruere mortificare. Proprietat  
itaq; illa que bz desiccare pncipalitē partes  
humidas a circūferentia ad centz retrahit  
et ne infimaliter fluxibilitate sue substātie  
res humida se diffundat q; obicem se oppo-  
nit. hoc videm⁹ q; in litonibus maris arene  
siccitas terminū ponit mari et ubi domina-  
tur terre natural⁹ siccitas. fluxibiles maris  
imper⁹ vlteri⁹ pcedere nō pmutit sic exp̄sse  
dicit Gre. sup Job. xxxvii. Quis posuit ma-  
ri terminū zc. Dicit etiā idem hieronimus  
Hiere. v. ubi. posuit arenā terminū mari zc.  
Idem enim exp̄ssus ponit phus. Siccitas  
igit que nō pfecte terminatur in pprio cen-  
tro est qualitatib⁹ hūiorose male in se imina-  
bilis terminatiua et sue ineliminabilitatis finis  
imobilis put patet ad sensus sue fluxibilita-  
tis repulsiva et in pte vel totaliter in extre-  
mitatib⁹ consumptiva. Est igit siccitas hu-  
miditati p̄raria tam in effectū q; in natura  
accidentalit̄ nō potest esse aliqñ humectatio-  
nis induciva. nā cum sit lima calorē exci-  
dat et intendit calorē motū siue actū qui ex-  
citatus dissolvit actualem vel potentia-  
lem quā inuenit hūiditatē q; q̄des dissoluta  
et diffusa p mēbra humiditatis elicit seu hu-  
more. Siccitas etiā qñ dominat q; bz mo-  
tum ad centz mēbra coartat et pstringit. et  
sic p constrictionē educit humiditas q; p̄  
fuit per corpus diffusa. unde videtur corp⁹

humectari quod prius siccum fuit. Sic etiā  
am videm⁹ in montibus siccis herbas spe-  
cialiter humiditas p̄creari sicut ē herba que  
dicitur crassula. cimbalaria. per miclaria zc.  
Nec hoc est mirum. nam siccitas que natu-  
raliter intendit conservari montē in sua sic-  
citate et hoc per suū simile. scz per siccum vi-  
activa ad sui nutrimentū attrahit omne sic-  
cum. Humidum vero abhorrens et fugiēs  
tanq; suū contrarium de se repellit vsq; ad  
radices herbarū que insup̄ficie montis tan-  
q; superflue ab interioris montis substan-  
tia sunt reiecte. unde humorem sic reiectum  
radices attrahunt. et inde nutriuntur herbe  
humide et crasse fiunt. Eadem videtur eē ra-  
tio cōmentatoris super librum meibeozoz  
ubi dicit q; fontes et flumina nascuntur de  
montibus quia cum sint montes cauernosi  
et spongioi et plurimū etiam contineāt cali-  
ditate a montibus magna attractio et ratio-  
vacui et etiam rōne calidi aeris inclusi. Ob-  
igitur attrahitur simile monti in siccitate su-  
bi incorporat. Quod vero dissimile ē vipo-  
te in humiditate repellitur et aggregatur in  
vnum locū quod tandē expellitur et foras p  
capita fontium ad flumina pficienda conti-  
nue derivatur. Siccitas igit est attractiva  
sibi necessario et sibi quidē similem est in  
corporatiua. sup fluozū vero aut dissimiliū  
sibi expulsiua. Item siccitas est naturaliter  
attenuatiua quia siccitas consumit humidi-  
tatem quā inuenit in subiecto qua consum-  
pta sequit̄ extenuatio. Item siccitas est substā-  
tie induratiua quia p̄sumēdo humiditatem  
in materia efficit ipsaz durā sicut in luto est  
videre. quia siccitū durū fit. Item siccitate  
agere in rem subtilē vt in acraē subam siue  
aqueā subtilior efficit et rarior. sicut videmus  
q; flante borea aer desiccatur et rarefit et subri-  
liat. Item accidentalit̄ potest eē rem molliua  
qñ enī siccitas p̄sumit humiditatem que prius  
est conglutinatio sequitur per consequens  
p̄num separtio et mollificatio sicut est videre  
in ligno vetustissimo cui⁹ humiditate p sic-  
citate p̄sumpta sic molle reddit. et i pulue-  
rē mollē tactui cedentē redigit. Item naturalit̄  
est asperatiua. nam agens in subiectum hu-

miditatem quā inuenit cōsumit in superficie  
 et quā nō potest consumere indurat et ita in  
 ducit quedā in superficie equalitas et vacui-  
 tate depressa et duricie eleuata ex qua fit asperi-  
 tas quemlibet aliud est q̄s in equalitas s̄m durū  
 corpus. **A**ccidentaliter t̄m q̄nq̄ lenificat sicut  
 q̄nq̄ siccitate acuit calor q̄ suo accidere dis-  
 soluit humores q̄ dissoluit et per aliam arteri-  
 am distillantes eā leniūt et bumectāt. **I**tem  
 siccitas est mor⁹ tardatiua. nā p̄ dominū  
 siccitatis nimie pres̄ aeris et aquosae in ter-  
 stres inspissant et sic substantia grossior effe-  
 cta et grauior. tardiorē ad motū. **P**er nimis-  
 am et siccitatē spūs exanimunt quoz multi-  
 tudine corp⁹ mouebat veloci⁹. vñ cor̄ facta  
 diminutione p̄ siccitatē mouet difficilis. t̄m  
 est siccitas aliquā accidentaliter mor⁹ adiuua-  
 tiua. q̄ siccitas faciens motū ad centrū equa-  
 liter ducit circūferentie pres̄ ad mediū et fit  
 p̄tium circūferentia equalis et rotundatio. **A**n-  
 q̄ rotundū nō habet angulos in quibus pos-  
 sit impediri volubilitate sua mobili⁹ reddi-  
 t̄ preterea siccitas p̄sumēdo hūdas supfluita-  
 tes spūs subtiliat et depurat et velociorē red-  
 dit eos. nā a supfluitate depurati q̄ corpus  
 grauabat. ad motū habilitant corpus ipsuz  
**I**tem naturalis est p̄sumptiua et p̄ hoc q̄ cō-  
 sumit humores corp⁹ euacuat et a suo nutri-  
 mento depaupat et necessario inanit. **I**tem  
 naturalis est destructiua q̄ humiditatē sub-  
 stantialem que materialiter subnutrit et pres̄  
 recopulat p̄ter destruit et p̄sumit. **C**ausa est  
 qualis res aiata vñ ianumata destruit et dis-  
 soluit. **I**tem aiata cor̄p̄a specialiter destruit  
 q̄ spūs naturales qui constant ex fumo hu-  
 mido dissoluit q̄n illam humiditatem p̄su-  
 mit. vnde deficiente materia et spū corp⁹ ne-  
 cessario mortificat. vñ pessima est qualitas  
 mortificatiua. dū excedit. viuificat t̄m accidē-  
 talis. nā hūores q̄nq̄ reumatizantes ad spū  
 alia et meatus spūs opilantes pati sunt sup  
 inducere suffocatoz. siccitas autē supueniēs  
 vel medicina sicca agēs in illos hūores p̄su-  
 mit eos et spirituz vias aperit. vñ rei quasi  
 spūs mortue sequit̄ viuificatō. **Q**uāuis igit̄  
 siccitas sit necessaria in omni cor̄p̄e elemen-  
 tato ad supfluitatis hūide p̄sumptoz et ipi⁹

humiditatis coartationem insup ad ipsius  
 caloris remissi excitatoz. mortifera t̄m est q̄li-  
 tas et pessima q̄n debitā excedit in corpibus  
 p̄portōnē. nā pessimas infirmitates solet in  
 corpibus inducere ac nociuas vt p̄sim et  
 etibicam et h̄mōi. quibus vix p̄r medicine b̄n-  
 ficio subueniri. insup p̄ nutrimental' hūoris  
 p̄sumptoz corpus ericcat cutis superficie con-  
 trahit et corrugat. senū accelerat. corp⁹ sup-  
 ficialiter discolorat et deformat. suum imode-  
 ratā puocat. arterias exaspat et voces impe-  
 dit et rarificat caputa capill' spoliat et decal-  
 uat articulos manū et pedūz p̄trahit et in-  
 curuat. vt est videre in leprosis. sed hec dicta  
 de siccitatis effectibus nūc sufficiant.

**De humiditate Capm. III.**

**H**umiditas est ele-  
 mentaris passiva qualitas acuta  
 rum qualitarum impressionibus  
 obediens et subdita actionum caliditatis et  
 frigiditatis susceptiua. Est autem hūiditas  
 omnū corpū et precipue animatoz; nu-  
 tritiua. augmentatiua. conseruatiua. dep̄di-  
 torum in corpore restauratiua. nā humore  
 et calore omnia generantur vt dicit p̄bus. et  
 generata nutriuntur vt est videre in radicib⁹  
 bus et seminibus. nā granum terre cōmissū  
 p̄mo opoz; p̄fūdi hūiditate aquea et aerea  
 et per inclusum calorem natales rarificari et  
 dilatari et tandem actōne caloris humiditas  
 resoluta grossiorē sui partem terrestriorem  
 terre inferius transmittit quā quidez terra  
 in suis recipit visceribus et calore incluso co-  
 agulat et in radice substantiā per cōmixtio-  
 nem humidū et sicci conuertit. hūiditas autē  
 illa radicalis derelicta et in radice sic p̄crea-  
 ta humore quē inuenit in terra sibi similem  
 rōne similitudinis et in via attractiua interclu-  
 si caloris sibi attrahit et attractum q̄ntū sibi  
 sufficit in sui nutrimentū conuertit q̄d autē  
 sibi nō est necessariū per calore illam hūidi-  
 tatē dissoluentē et subtiliantē ipsam supius  
 trāsmittit et p̄mo in subz germinis deinde  
 in subz stipitis vltimo i s̄bitāā floris fru-  
 tus et frōdis sic trāsmittit; coagulat et p̄uer-  
 tit. q̄ igit̄ humiditas oīm illoz q̄ pegetatur

nutrimentum est et materia, manifestus est  
quod omnium vegetabilium est nutritiva et per sui  
diffusionem et incorporationem in latum et in  
longum et in spissum augmentativa. Item hu-  
miditas deperditorum in corporibus vegetabi-  
libus et animatis est restaurativa, nam per  
calorem agentem continue intrinsecus et ex-  
trinsecus corpora consumuntur et cito perirent  
nisi per restorationem humiditatis repararentur, et ideo  
necessaria fuit continua humiditas et attractio  
ut continua fieret deperditi reparatio,  
et per consequens cibi restauratio vel preser-  
vatio, est propterea humiditas inferiorum conser-  
vativa, nam ex aggregatione radiorum primum  
in aere et in terra tanta fieret caloris genera-  
tio et siccitatis inductio quod aer inflammaretur  
et terre superficies combureretur nisi virtus ca-  
loris activa per aeris et aque humiditatem acti-  
oni eius resisteret per proportionem debitam ad tem-  
periem reduceretur, et ideo ut dicit Macrobius.  
Proposuit deus fontem caloris fontem totius  
humoris ut per humiditatem plenam calori oppo-  
sita eius violentia resisteretur, et sic mundi  
machina in esse debito conserveretur, alioquin  
a calore nimio subito solueretur. Item hu-  
miditas est partium terre coniunctiva, Tante enim  
siccitatis est terra quod nisi humiditate aque hu-  
mectaretur quelibet eius particula ab alia  
dissolueretur, et ideo fecit natura spongio-  
sos montes et terras cavernosam in multis  
locis et porosam ut sic fieret ratione vacui ae-  
ris et aque fontis attractio adiuvante siccitatis  
mungatione et partium terre separabili-  
um unione. Unde quod facit sanguis currens  
per venas in corpore ideoque facit humiditas in  
venis terre. Rigat enim terre siccitates et eam  
disponit et abilitat ad fecunditatem. Habet  
autem humiditas quasdam proprietates et effe-  
ctus primas et naturales, quasdam vero secun-  
darias et quodammodo casuales sicut et alie  
qualitates. Est enim humiditas naturaliter  
labilis et fluxibilis male in se terminabilis, sed  
tamen sistitur termino alieno ut dicit philosophus  
A centro enim ad circumferentiam est motiva  
unde et se diffundendo subiectum suum totali-  
ter defluendo dissolueret si aliud ei non ob-  
sisteret quod eius fluxibilitatem per redu-

ctionem partium ad centrum terminaret, unde  
videmus fluctus maris arene siccitate in ma-  
ris littoribus a suo fluxu propeci et in se quo-  
dammodo reuocari. Item naturaliter molli-  
tativa est, partes enim materie duras et compa-  
ctas per sui subtractionem et diffusionem relaxat  
et rarificat et remollit. Est tamen durativa ac-  
cidentaliter sicut videmus in gibbis et etiam  
apostematibus quibusdam in quibus conflu-  
unt humores frigidi et ex frigidityte partes  
humidas ad centrum repercutiente et conden-  
sante indurantur et indurissimae, duriciae se-  
pe commutantur. Item etiam contingit ex ni-  
mio calore partes liquidiores consumente  
quibus consumptis partes grossiores com-  
pinguntur pariter et indurantur. Item natura-  
liter est mundificativa, nam sua remollitione  
et partium per quas diffunditur ab invicem  
relaxatione partes sordidas dividit et divisas  
lubrificando remouet et abstergit ut per mare  
in ipsa aqua que substantialiter hume-  
ctat et maxime sordium purgativa et hoc ma-  
xime si substantiali humiditati caliditas co-  
operetur ut patet in tritico et surfure in radi-  
ce bione et etiam in sapone et in medulla fa-  
be et in consimilibus que omnia sordes faci-  
et et totius corporis mundificant et depurant  
Item quia de se motum habet a centro siue  
medio ad extrema cum ille motus ex se non  
sit fortis multum, sed respectu caloris sit ob-  
tusius, est siquidem sui in latum principaliter  
diffusiva, in altum vero sine calore non est  
multum, quantum est de se, extensiva sed quandoque  
calor in ipsa dominatur et in ipsa obediens ma-  
teria humida operatur tunc in omnem partem  
sed maxime in altum et in longum ut caloris  
sursum eleuante et usque ad extremitates dif-  
fundere exigitur et prelatur, corpora vero in  
quibus predominatur calor et humor tempe-  
ratus naturaliter et generaliter sunt aluora  
et longiora et etiam gratiora quam illa in quibus  
existente humiditate multa et dominante calore  
paruo remissius operante causa contraria in-  
uenitur, et ideo homines calidi ut colerici obe-  
diente humore substantiali caloris actioni  
sunt alijs scilicet fleumaticis longiores et in om-  
nibus extremitatibus corporis alijs parubus

et circumstantijs concurrentibus hinc inde equi-  
ter in gracilitate et longitudine aptiores. ubi  
autem est calor multus et humor multus non tamen actio-  
ni ignee virtutis superflua aut diminuta sed  
congrua et commensurata. corpora in omni di-  
uisione sunt magna longa et lata. Alta enim  
sunt propter calorem subtiliores partes humiditatis  
ad summitatem deferent.kata ei sunt et spissas  
propter virtutem caloris partes grossiores humi-  
ditatis ad singulas partes interiores secundum sui ex-  
igentiam vndeque diffundentes et premuntur secundum  
congruentiam nature vndeque adunantur. Item  
humiditas est naturalis lenificatiua. nam sui  
circumfusione in extrema rei omnes partes va-  
cuas replendo ad equalitatem perducit et sic rei  
superficiem complanando et adequando eam leuare  
facit. accidentaliter tamen quandoque exasperat. scilicet quandoque  
aliquo casu simul calidi et frigidi humores  
ad aliquem locum perfluunt et concurrunt. Cali-  
di quidem superficiem rei eleuant. Frigidi quoque  
deprimunt et sic ex pirarijs humoribus con-  
trarietas et inequalitas cum asperitate quadam  
corporis in superficie generantur. Item humiditas si  
fuerit secundum nature exigentiam in corpore comen-  
surata omnium actionum animae et corporis est adiu-  
uatiua. Nam ex humoribus spiritus regium corporis  
generantur et in esse perseruantur. Spirituum quoque  
virtutes suos effectus in singulis organis  
corporis sensitiuis et motiuis per humorum mini-  
sterium operantur ut patet in virtute visiva que  
mediante humore crystallino visum in oculo  
operatur. Sic virtus gustatiua nunquam sine hu-  
more saluiali in saporibus discernere arbitra-  
tur et sic de alijs. nam humiditate substantiali de-  
structa in corpore vel corrupta tota animi actio  
propter erit impedita. Si enim fuerit in toto corpore  
vel in aliqua parte corporis superfluitas humida ab-  
undans quod non possit regi a natura. principium  
est et materia putrefactionis et generat in cor-  
pore grauissimas passiones. ut patet in apo-  
plexia in qua superflua humiditas sic occupat  
omnes ventriculos cerebri quod non permittit  
per nervos sensibiles spiritum animale  
ad sensibilandum corpus et mouendum deferen-  
tes aiam in corpore suas pagere actiões. imo  
a uertit corpus subito sensum atque motum et tan-  
dem inducit suffocantem atque mortalem sicut Gal.

in commento super amphibrosimos exponens ver-  
bum Hippo. Soluere apoplexiam forte impos-  
sibile. Debilem vero non facile etc. Pleumatica ei  
humiditas occupans totam cerebri regionem opi-  
lat meatus nervorum. vnde non potest duci spiritus aia-  
lis ad inferiora imo intercludit anbelitus et  
vita finit. Nec autem humiditas peccat quandoque  
in quantitate. quandoque in qualitate et hoc aliquando  
causa intrinseca. quandoque a causa extrinseca. a causa  
intrinseca sicut a mala complexionem. quandoque noci-  
ua humiditas radicat in membris et non potest a  
calore naturali dissolui et consumi nec a sua  
malicia immutari. Talis itaque humiditas in di-  
uersis locis corporis diuersas inducit infirmi-  
tates ut patet in epilepsy quandoque procedit ex vicio ca-  
pitis et in ydropoli quandoque ex mala complexionem ge-  
nerat epatis. Item a causa extrinseca sicut a re-  
bus que a Hippo. et Gal. vocantur res non natura-  
les quales sunt aer cibus potus somnus vigilia ina-  
nicio et repletio exercitium atque quies. Nec enim  
omnia si fuerit assumpta secundum exigentiam nature  
humiditate substantiali generantur acco-  
servantur et perditam repant et restaurant. Si vero  
a contrario modo sumpta fuerint. pirarium  
habet effectum. nam humiditatem innaturalem  
generant et augmentant aut naturales corrumpunt  
alterant et mutant ut patet. nam ut dicit  
Gal. in amphibros. Hippo. parte. iij. super locum illum.  
Immutaciones temporum maxime generant  
morbos etc. Tempa inquit anni non sunt causa  
morbi sed mutaciones complexionum ipsorum spirituum  
quandoque scilicet complexio aeris que deberet congruere  
spiritui. in oppositam commutat sicut quandoque complexio  
veris que deberet esse calida et humida efficiet  
sicut in autumno frigida et sicca et e converso. et  
sic de alijs. Nam si fuerit aer vernalis generaliter  
frigidus et siccus et precesserit aer in hyeme quod  
si vernalis. scilicet calidus et humidus necesse est  
in vere multos egrotare et etiam mulieres pa-  
rituras occasione facile abortire. Et hec est  
ratio Gal. quam assignat quod ex humiditate et calidi-  
tate hyemis precedentis multa fiebat humidita-  
tis in corporibus generatio et fleumatis coad-  
unatio. Tunc vero in inicio veris si fuerit frigi-  
dus et siccus claudit poros et non sinit fumos  
exalare. vnde refecto calore dissoluit humiditatem  
istam superflua in hyeme generatam et cum



calor sit debilis et non possit eam perfecte digerere nec ex toto assumere transmittit eam sic indigestam nunc ad superiora membra et nunc ad inferiora ubi coadunata fit causa diversarum passionum ut si ascenderit ad caput potest esse causa reumatis et catarrhi. Si vero ad intestina et fuerit fleuma salis morificatio intestina inducit dysenteriam et sic de alijs. Illa eadem potest esse ratio abortus in mulieribus quia humiditas illa defluens ad matricem gravat eam et remolliendo retinacula fetus ac relaxando est causa abortiendi. Alia autem rationem ibi assignat Avicenna et sic de alijs passionibus aeris et ipsius est intelligendum quod mutant humiditatis qualitatem vel calorem immoderate nimis dissolvendo vel nimis assumendo. siue calore remissio superfluitates eius non evacuando et sic intelligendum est de aere nimis frigido poros claudente humores plus debito constringente. Sed de aere frigido ad prius hec dicta sufficiant.

**De cibo et potu // Caplm. V.**

**D**e cibo vero et potu patet. Nam pro debiti nutrimenti cibi scilicet et potus subtractione humiditas subtrahit et calor inducta siccitate intensior effectus non inveniens in quid agat ad substantialem humiditatem se percutit in quam agendo ipsas nimis attenuat vel consumit. et recouerso si cibus vel potus fuerit immoderatus humiditas nimis intendit et calor naturalis debilitatur quia non sufficit ad digerendum. facit tamen calor quod potest. Nam aliquid resoluit ex illo superfluo cibo sumpto. illud resolutum cum sit fumositas grossa et indigesta petit cerebrum et percutiens eius miringas seu tuniculas graue eas ledit et aliquam emigraneam vel aliam capitis passionem pessimam excitat et inducit. aliquam etiam radices nervorum sensibilium illa fumositas maliciosa tangit et suo acumine siue furiositate ad inima ipsorum nervorum penetrans spiritum animalem ibi existentem impedit atque ledit. unde et subam et rationis usum perturbat et linguam rationis interpretem turbando pertrahit et percutit ut patet in ebrijs. Adnotum etiam voluitariuz sepius retardat vel penitus destruit patet

in tremulis et paliticis. nec mirum. nam virtus corporis regitua que est sita in nervis et in musculis a natura. nervum siue membrum quodlibet sic depressum regere et erigere satagit et intendit sed prevalens ille acutus fumus et resistens virtutem naturalem vincere cupiens membrum deorsum deprimere nititur et pertrahit. Unde ex isto duplici motu contrario scilicet uno eleuante et alio deprimente membrorum tremor sepius generatur et tandem victa totaliter virtute regitua morborum paralisis in talibus generatur. Et ideo optimum consilium est sapientis que dicit. Nere effundat inquit super omnem escam. quia in multis escis infirmitas grauis etc. id est itaque malum generat in corpore somnum immoderatum. nam in somno remittuntur virtutes et actiones naturales interiorum animalium intendunt. unde clausis poris foris inscisc calor intrinsecus perforat multos humores attrahit quos quidem nec dirigere potest nec assumere et tunc prevalens tanta superfluitate quam non potest natura regere sequitur necessario morborum suffocatio sicut est videre sepius in dormientibus post acceptam medicinam et etiam in inuuis. In vigilantijs autem nimis causa pertrahit operatur in quibus et nimia fit humorum et spirituum sumptio. unde morborum comitatur. Item eadem ratio suffocationis est in nimis repletis. et eadem ratio defectiouis est in ieiunantibus super vires et nimium inanitas. Item que nimis se exercitant per nimiam caloris intensionem humores nimis consumunt se destrunt et consumunt. In nimis vero quiescentibus causa est pertrahit quia in ipsis magna est et immoderata humiditatis attractio et nulla superfluitatis euaporatio nec spirituum subtilitatio et ideo necessario humiditas superflua disponitur ad putrefactionem et corruptionem. Aliis et alijs multis modis infinitis qualitates elementares in suis naturalibus effectibus impediunt sicut patet in rationibus supra dictis que de vobis constan. in pantegon. et Ga. in cometo amph. Pro. et Empe. succincte compilauimus unde de his superledeam. et ideo ad describendas proprietates humorum que ex his qualitatibus componuntur manum apponam ex quibus constituitur omne corpus quod spiritu sensibili et rationa li animam.

**D**e humoribus et eorum generatio-  
ne effectu et operatione Ca. VI.

**E**t igitur humor  
quedam substantia actualiter liquida  
ex coniunctione elementarium qualita-  
tatum per digestionem in animalis corpore generata  
apta membra nutrire et eorum actiones confortare  
naturaliter vel accidentaliter impedire. Quatuor  
humores sunt corporis sensibilium materiale princi-  
pium et primum ac principium ratione nutrimenti in  
suis pagendis actionibus iuuamentum. Sunt  
autem humores ut dicit Constan. vocati elemen-  
torum filii ex eorum originaliter constitutionum qua-  
litate. Sunt autem quatuor humores. scilicet sanguis  
fleuma colera et melancolia. qui quidem respec-  
tu membrorum dicuntur simplices. quibus respec-  
tu elementorum quorum sunt filii compositi inue-  
niantur. Hi quatuor humores in quantitate et qua-  
litate equalitate proportionem debita obseruantes  
omnia corpora sanguine habentia proficiunt  
accustodiunt in debita persistencia sanitatis  
sicut e converso ex eorum inequalitate siue infe-  
ctione infirmitatem generant et inducunt. Fue-  
runt autem hi necessarii ad corporis constitutionem  
ad ipsius regimen et preservationem. ad primum deper-  
ditionem in corpore restaurandam sicut dicit Gal.  
supra amph. Corpus enim subiacet fluxui ut patet  
in sudoribus et in sputis et humorum alteratione. scilicet  
de frigiditate in caliditate et e converso et cor-  
ruptione que ex fluxu nimia sequitur. et ex  
alteratione diuturna. ut ergo quod superfluum est  
in corpore diruat et deperditum reparet et mala  
alteratio in bonam transmutet et persequens  
corruptionem aliqualem obuiet. necessaria fuit  
quatuor humorum presentia ut corpus animale in  
vigore ipsis mediantibus incolume preseruetur.  
Humores autem humorum generatio sic habet fieri. re-  
cepto ei cibo in loco decoctionis primo. scilicet in sto-  
macho. subtilior eius pars et liquidior que a phisicis  
pulsinaria vocatur per quatuordecim venas ad epa-  
trahitur et ibi per caloris naturalis actionem in quatuor  
humores transmutatur quorum generatio sum-  
plicitate in epate fit et incipit. sed non sinitur.  
Primo ei caloris actio quod frigidum est et humi-  
dum in naturam fleumatis peruenit. Secundo  
quod calidum et humidum est in naturam sanguinis

transit. quod vero calidum et siccum naturam co-  
lere destruit. Sed quod frigidum et siccum in sub-  
stantiam melancolie se componit. Talis igitur est  
processus. Primum liquidum generatur fleuma tam  
quam humorum semicoctus. Secundo sanguis cuius de-  
coctio est perfecta. Tercio colera cuius decoctio  
tempamentum excedit. Ultimo autem melancolia  
quasi pars terrestris et aliorum ferri inesse procedit. vnde  
talis est ordo ut dicit Avicenna. quod elementorum re-  
cta et reciproca est generatio. quia de aere fit  
ignis et e converso. humorum autem generatio que-  
dam est recta. sed non reciproca. de fleumate enim  
per decoctionem fit sanguis sed non e converso.  
Sicut de sanguine fit colera per calorem intensum  
siccantem humorum et subuliantem sed non e converso.  
Similiter modo per adustiones ex colera fit me-  
lancolia et non e converso. Sic ei accidit in ge-  
neratione humorum sicut accidit in generatione  
vini ex musto sicut dicitur. Constan. nam feruente  
musto generatur quedam spuma superficie petens  
et quedam suba terrea ad fundum descendens et  
alia est aqua super cuius augmentum vinum in sub-  
stantia est magis debile et minus calidum. Et  
quantomagis antiqua et ratomagis fit calidum  
propter humorum aquositate resolutionem. et quanta-  
tor est vini puritas. tanto coctio est completa  
sic in humoribus est pars leuitate sua superiora  
petens scilicet colera. alia velut ferri deorsum tendens  
scilicet melancolia. alia vero in cruditate manens. scilicet  
fleuma. quarta vero est sanguis in sua purita-  
te permanens. a ceteris humoribus depuratur. Illus  
tamen sanguis est ita purus quam alii humoribus sit  
permixtus. vnde eorum commixtionem speciem variat et co-  
lorem. nam per commixtionem colere apparet rufus  
a melancolia niger. a fleumate aquosus et  
spumosus.

**D**e sanguine Capitul. VII.

**S**anguis ut dicit  
lib. a grecorum nomine sumptus. eo quod  
sustinetur vigeat et viuat. id est vita con-  
firmet. nam sanctire confirmare est. Dicitur autem  
sanguis dum est in corpore. effusus vero dicitur cruor  
eo quod effusus currere corrumpat. alii autem vocant  
sanguinem quasi suauem eo quod gustu et tactu sit  
suavis. non enim est sanguis purus et integer nisi  
in iuuentibus. nam dicitur phisici sanguinem

minui p etatē. vñ in senib⁹ tremor est ex dese-  
ctu. pp ne autē sanguis animi possessio ē. **I**nd-  
genas lacerare in luctu mulierib⁹ mos est.  
vñ etiaz purpuree vestes ⁊ purpurei flores  
ponunt sup mortuos. aiositatē mortui dūz  
erat in suo sanguine representātes. **H**ucusqz  
**I**l. l. r. ca. ij. Sanguis autē fm pstan. inē qua-  
tuor būoxes laudabilior et nature amicabi-  
lior est ppter ei⁹ equalē et pfectā coctionem  
quā efficit calor tpat⁹ ex materia pura ⁊ ae-  
rea ad corpis nutrimētum. Est vō sanguis  
fm eundē cōstan. alius natural' ali⁹ innatu-  
ralis. **N**atural' autē ali⁹ est pten⁹ in arterijs  
**A**lius ē in venis. **Q**ui vō est in arterijs cali-  
dior est ⁊ subtilior rubicūdi⁹ clarior ⁊ in sa-  
pore dulcis. Est autē calidior ppter cordis et  
spūs vicinitatē. subtilior ppter cordis calo-  
rem subuliantē et rarificantēz. ⁊ hoc vt resu-  
mendo p spissas tunicas arteriaz facile non  
possit in alia mēbra labi. **R**arior autē est ppe  
vritūē colere in ipso accunior est autē ppe au-  
gmentū caloris. sanguis vō i venis pten⁹  
est calidus ⁊ būidus. inē grossum et subnlez  
mediocris in sapore est valde dulcis omni-  
malo carēs odore. cito coagulāt' cuz erit.  
vñ tal' sanguis epar designat tpatuz. si vō fu-  
erit subtil' aq̄sus nō boni odoris nec dulcis  
saporis p̄mixonē alteri⁹ humoris ipsuz in-  
inficientis indicat. **J**am ei⁹ degenerat in san-  
guinē innaturalē qui sic dicitur vel q̄a sua gene-  
ratione est. vt in leprosis. corruptus. aut ppe  
in cōuenientē materiā ex qua est generatus  
et ppe extraneū humorē cū quo est cōmixt⁹  
modicū aut colere vel alteri⁹ inficientis hu-  
moris mixtū cū puro sangne ipsuz inficit et  
in sue q̄litas silitudinē ipsum trahit. **H**uc  
usqz constan. p̄te gñ. ij. ca. iij. **Q**uas lang-  
nis pprietates ponit **A**risto. in libro aialū  
ij. dicit ei⁹. **O**mne aial habens sanguinē ha-  
bet epar ⁊ cor. vñ omnia aialia carentia san-  
guine sunt minoris corpis et vritutis anima/  
lib⁹ habēnb⁹ sanguines et cū abscedit caro  
exit sagnis n̄ illa mortua fuerit et corrupta  
**I**te in omni aiali bone dispositōnis est san-  
guis mediocris. qz nō nimis mult⁹ sicut sūt  
potantes vinū nouū. nec nimis paucus sic  
corpis crassi. qz aialia nimis crassi corpis

sunt pauci sanguinis ⁊ subito augmētatur  
pinguedo. ⁊ quanto. tāto. minorat' sanguis  
**I**tem omne corp⁹ sanguineū putrescit cito  
et maxime ppe ossa. homo ei⁹ habet sangui-  
nem subilē valde respectu alioz animaliu⁹  
quoz sanguis est nigrior et spissior. sanguie  
bois et maxime tauri et asini ⁊ sanguis in  
inferiori pte corpis spissior ē et nigrior qz in  
superiori. **I**te sanguis qñ generat' vald' in mul-  
ta quāntate erit cā egritudinis quoniā atte-  
nuat' et fit aquosus. ⁊ ppter hoc forsan sudat  
homo sanguinē qd̄ quidē est vt puto ppter  
supfluam liquidū sanguis abundantia a q̄  
se intēdit exonerare natura. vñ eijcit ei⁹ par-  
tes aquosas ad supficiē cutis et eas expellit  
p sudorē. **I**te cum bō dormierit erit sanguis  
in manifesto modic⁹ nec miruz. quia tūc re-  
uocat' a natura in adiutorū virtutis natu-  
ralis vt ipsi⁹ beneficio suas peragat actiōes  
vnde quādo tūc se p̄fudit ad interiora extre-  
mitas corpis pallida remanet et exanguis  
et ppter hoc forte accidit q̄ si corp⁹ dormien-  
tis pungatur nō erit inde tātū sanguis quā-  
tu⁹ si esset vigilās. **I**te dicit ibidē. q̄ si sanguis  
fuerit bene coctus et digest⁹ bene fit ex eo se-  
pum et h̄ forsan qz eius vinctuositas p tēpa-  
tam decoctōez coagulāt' ⁊ dealbata in sep̄n  
vel pinguedinē transmutat' **I**te cū alteratur  
sanguis a cursu nature sue et fuerit corru-  
ptus erit a stomacho et a naribus **I**te cū  
putrescit sanguis in aliquo mēbro nisi redu-  
catur arte vel natura efficit ex eo vūz ⁊ in sa-  
nie cōmutat'. **H**ucusqz **C**ōstan. li. ij. **I**te dicit  
ibidē. li. xij. vne sunt vasa sanguinis. ex q̄  
patet q̄ sanguis est vltim⁹ cib⁹ aialis habē-  
tis sanguinē. **I**te ibidē. **I**ta est sanguis ami-  
cabilis nature qz etiā animal carēs sangui-  
ne cibāt' p illud qd̄ cōuenit cum sanguine vt  
patet in vermib⁹ ⁊ muscis q̄ carnib⁹ insidēt  
et sanguinē sugūt et inde sibi attrahūt nutri-  
mentū ppter h̄ si animal nō nutrit' cibo isto  
efficit macilēnū et male dispositū et qñ bñ ci-  
bat' crescit et fit bone dispositionis p talis ci-  
bi nutrimentum et si ille sanguis vnde fit ci-  
bus fuerit clarus et bon⁹ erit corpus sanū  
et si malus infirmū. **I**te sanguis terrestris  
coagulāt' cito ppter humiditatis p̄uatiōez

vñ omne aial bñs subulē sanguinē et muni-  
dū atqz calidū alijs aialibus sensum habet  
meliorē. Sanguis ei mūd' subtil' et calidus et  
maioris mor' intellectui pueniētor est. Itē  
omne aial carēs sangne est maioris timorū  
aimali bñi sanguinē pp̄ hoc bñs mundū  
sanguinē et calidū et leuē non mouet nisi mo-  
dicū pp̄ timorē. Itē sanguis thauri p̄gelat  
cit' et coagulaf sangne oim aialium aliorū  
Sanguis ei oim animalū coagulaf sm ma-  
gus et min' p̄ter leporis et cerui et sibi similiū  
in nasa quoz sanguis nō coagulaf. vt dicit  
Aristo. Sanguis thauri' sicut dicit idē li.  
iij. et. xij. marie est coagulafōis et velocis et  
forsitan pp̄t excessus caloris et siccitatis vñd  
haustul crudus inificat sicut venenū. vñ de  
q̄dam p̄ho dicit q̄ hausto sangne thauri se pe-  
remit. Itē idē li. xij. sanguis in pre dextera ca-  
lidior est q̄ in sinistra. Et idē pp̄t vigore calu-  
di sangnis in pre illa man' dexta p̄morē ad  
opandū et habilioz q̄ sinistra. vñ di. Arist.  
li. i. q̄ leo p̄us mouet pedē dextrū q̄ sinistrū  
et sup amphoz. dicit q̄ mulier porras masculu  
subito vocata ab aliq̄ p̄mo mouet pedē  
dextrū q̄ facit calidus sanguis q̄ in cōcipere  
masculū cōpletius opat' Itē in eodē libro dicit  
q̄ sanguis p̄ma et p̄cipua ē materia cordis et  
epatis. vñ et cor p̄cauū est ad sanguinē copi-  
osus recipiendū et spissus ad eundē diligen-  
ter custodiendū. et in nullo mēbro ē sanguis  
sine venis nisi in corde tantus et de corde erit  
p̄ quosdā venas ad alia loca corpis et nō ve-  
nit aliunde sanguis ad cor quoniam fons est  
et p̄ncipiū sanguinis mēbrū p̄mū recipiens  
sanguines. et h̄ manifestat' ex anatomia et  
mō generationis. q̄ p̄ma creatio cordis ap-  
paret sanguinea. vñ s̄m Arist. cor est p̄muus  
sanguinis receptiuū. et idē in medio ponit vt  
eū transfundat tanq̄ a medio et a centro ad  
oia alia mēbra. vñ dicit q̄ cor ē mediū totū  
aialis a quo p̄cedit mor' et sensus et vita toti  
us aialis. Et idē cor est in oibus habentib'  
sanguinē. q̄niā necessario p̄ncipiū sanguis  
nis est et nō epar. Hec oia apre dicit Arist.  
li. xij. q̄ quis de p̄ncipio sanguis alio mō sit  
scriptū in libris medicoz. sed d̄ ista p̄trouer  
sia nihil ad nos. q̄ vtraqz posuit vt opinio

nobis deseruit q̄ ad nrām intentionē. Ex p̄  
dictis igit' autoz sentētijs breuiter collige q̄  
sanguis natural' est pur' et calidus subtilis  
dulcis aialis nutritibilis virtus naturalis cō-  
seruatiu' sedes aie et ipsius p̄tentiu'. iuuen-  
tutis p̄fectiu'. cōplexionis alteratiu'. vigo-  
ris cordis et spirituu' p̄seruatiu'. letificatiu'  
amoris excitatiu'. sui diffusionē in sup̄ficie  
corpis ipsi' coloratiu'. sanus et p̄patus. san-  
tatis p̄seruatiu'. corrupt' corruptōis indu-  
citiuus. vt p̄ in lepra q̄ est sanguis corrupt'  
in fontib' et cū alijs humorib' admixt' ma-  
licie eoz est p̄patus. sua virtute dolens oculo-  
z murgatiu'. vt di. Constan. q̄ sanguis co-  
lumbe vel irundinis de ala dextera extract'  
oculis calid' instillatus maculas abstergit  
oculoz. sanguis ei talis valde est ignitiuus  
et dissolutu' sicut ibidem dicit cōmentator  
in viatico in tractatu de pannis et maculis  
oculoz in fine.

**D**e sanguinis mala pp̄rietate  
Capitulum VIII.

**V**nt etiā sangui-  
nis quedā pp̄rietates min' lau-  
dabiles alijs sup̄dictis. nā quāto  
bñ dispositus nature ē amabilior et vtilior  
tanto cū corrupt' fuerit eidē est nocuitor et  
grauiores infert corpis passiones. Nā alioz  
humorū malicia sangni admixta pp̄t ami-  
cabilitatē eius ad naturā nō se ita subito ma-  
nifestat et idē ab eozū lesione sibi natura mi-  
nus p̄cauēs latentē ipsoz maliciā nō formi-  
dat vt p̄ in febrib' enutricis et alijs mixtis  
in q̄b' colera rubea vel adusta sanguini ad-  
mixta nō ita cito se nature vel medici iudi-  
cio manifestat vt di. Gal. sup amphoz. Itē  
sanguis si fuerit in corpe sup̄fluus menstru-  
osas in hominib' generat passiones nisi na-  
ture vel medicine bñficio euacuet' citius vt  
sanguine mēstruali q̄ pp̄ter sup̄abūdantiā  
humiditatis et caloris indigentia in mulierib'  
bus existēs si vltra debitū retineat pessimaz  
cā est et occasio passionū. Inducit enī q̄nqz  
sp̄ualium suffocatōz q̄nqz ydropisim. q̄nqz  
etiā frenesim. siue manifestā passionem p̄nt  
ille sanguis corrupt' nimis diu retent' ad

diuersas transfundit corpis regiones sicut  
in passionibus. Gal. expressius dicitur. vñ ptra  
talia picula sumū remediū est talis sangui  
nis corrupti euacuatio: cū pcreare nec mi  
rum si sanguis sic corruptus ppiū subiectus  
sic molestat qui alienū etiā mirabilē inficit  
et molestat siue imutat. nā vt dicitur. *Si. li. x. ca.*  
*ij.* sanguis menstrualis ptractu fruges nō ger  
minat. acescit musta. mouent berbe. arbo  
res amittunt fructus. ferrū rubigo corrumpit  
nigrescit era et metalla. q̄ si canes indō come  
derēt in rabie efferunt. glutinū asphalti q̄  
nec ferro dissoluit nec aquis ipso pollutum  
spōte dissipat vt ibidē dicitur. *Si. li. h.* sanguis ex sup  
flua humiditate et debili calore in corpibus mul  
tum generat et ideo ne natura ex eo grauet  
in matrice recolligit tanq̄ in sentina a qua  
si debito modo expulsus fuerit corpus totū mol  
lificatio alleuiat et ipsa matrice ad pceptos  
disponit et habilitat. *Vñ dicitur. Arist. li. ix. men  
struus in fine mēsis i mulieribus maxime vi  
get et tūc vtilē expellit sanguis talis. quia  
sicut dicitur. Si. li. xvj.* sanguis menstrualis nō h̄  
certā tēp̄is reuolutio: sed i maiorē pte accidit  
in diminutione lune et hoc est rectū q̄ corpa  
aialia sunt tūc tēp̄is frigidiora et alterat san  
guis et efficit ex eo supfluitas menstrualis. q̄  
si tūc expellit talis euacuatio laudabilis est  
et naturalis. q̄ si vltra tēp̄is vel ppe grossities  
sanguis. vel ppter alitū dīnē matricis vel p  
pter defectū expulsiue virtus retineat mltis  
molestis piculosis corpibus mulieris aggraua  
tur q̄ quidē generalis est verum. a quarto  
decimo āno vsq̄ ad quinquagesimū. q̄ in iu  
uenculis meatus sunt angusti et virtus debilis  
*Quinquagesimo vō anno in antea sanguis  
minorat et frigescit. calor destruit et tepescit  
vñ iste due etates a tali imundicia sūt imu  
nes sc̄ senectus vetularis et iuuetus puellaris  
retinet tū natura sanguine menstrualē post  
mulierū impgnatio: ad nutrimentū fetus et  
pceptus pseruatio: vñ arist. li. xv. menstruu  
est sanguis nō purus sed indiget digestionē  
opatiua. h̄ sanguis mixtus cū spermate cibis  
est i aiali vñ mlti pceptos frequē patiens  
fluxum menstrualē solet facere abortiuus.  
aut ei debilitat fetus aut mouit et hoc ppter*

nutrimenti subtractio. vñ retentio sanguis  
menstrualis signū est impgnatio: et iam  
dicta cā. q̄ aut supfluit de sanguine menstru  
ali detrahatur ad mamillas vt inde lac genere  
tur. materia ei lacis est sanguis decoctus in  
mamillis vt dicitur. *Aristo. li. xvj. et. xvij.* Lacini  
quit est sanguis digestus nō corruptus. Itē  
optet vt fluxus sanguis menstrualis actualiter  
sit in corpore ante q̄ mulier impgnat sicut dicit  
*Aristo. li. xv. et. Constan.* sicut optet arbores  
p̄mo florere q̄ fructus facere. Itē q̄n venit tal  
fluxus naturalis semp accidit in etate lune  
etati etiā mulieris pueniēti. Itē aues et ani  
malia nō patiunt talem fluxum. q̄ total sup  
fluitas transit in plumas et in pilos vt dicit  
*Arist.* Itē dicit ruffus. mulieres nimis se ex  
ercentes et sepius mouētes non multū men  
struāt. sed que q̄escunt et multū comedunt  
suauiter q̄ viuūt tales multa purgatione in  
digent. Itē q̄n sanguis talis vel frigiditate  
vel crassitie ora venarū pstringēte debuo modo  
nō exit ad exeundū alias vias q̄rit vt venas  
nariū et emoroidarū q̄ si clausas iuenerit  
ad alia mēbra se diffundit et graue nature in  
fert passionē nā tales vt dicit in viatico *Con  
stan.* defectū appetitū patiunt nā cibaria bo  
na abhorrent. puluerē vō carbonū et latez  
appetit et similia. nā sanguis retentus in ma  
liciosum sumū terrestrē et ponticum puerit  
quo raptō ad officinū stomaichi appetitū rō  
nalis subuertit et irrational generat. *Vnde  
oia talia corpa se maximis morbis apparatus*

#### De fleumate Capitulum. IX.

**F**leuma s̄m iohā  
nem est humor semicoctus actione  
caloris imperfecte ex frigida et humida  
natura generat et *Arist. di. li. xv.* Fleuma ē  
cibi supfluitas que nō digerit. Eadem ei est  
materia sanguis et fleumatis. sed differunt  
s̄m decoctio: maiorē vel minorē. vñ de fleu  
mate fit sanguis p ampliorē caloris agetis  
intensionē. non tū ecōuerso. sanguis enī in  
fleuma nunq̄ trāsmutat sicut colera muta  
tur in melancoliā. sed nō econuerso vt dicit  
*Aluicēn.* Est autē fleuma humor naturaliter  
frigidus humidus et insipidus quā natura

mādat p mēbra vt digerāt z ex ipso digesto corpus nutriat. Notandum q̄ fleuma aliud est naturale aliud innaturale. naturale aut̄ frigidū z humidū in colore albū in substantia fluidum. in sapore parū dulce vel totaliter insipidū. in epate tñ generat̄ vbi sedes ē calor̄is. Est tñ habile vt in sanguinem transmutet̄ et facta cōpleta transmutatione corpus inde sustentet̄. Fleuma enī q̄zuis de se sit grossum z insipidum p̄ intensiōē tamen calor̄is ipsuz̄ imutantis forme z saporis sanguinis q̄ est dulcis ē susceptiuū vt p̄ in fleumate qd̄ dicit̄ esse dulce. vñ p̄pter vicinitatē et similitudinē quā habet cū sanguine indigent̄ eo oīa mēbra corp̄is. et iō natura p̄uidat̄ fecu illud cū sanguine p̄ venas totū corp̄is transire p̄p̄ necessitatē et etiā p̄p̄ vtilitatem. nāz vt dicit̄ p̄stan. deficēte sanguine digerit̄ calor̄ fleuma. qz̄ ind̄ inrēdit̄ mēbra reficere z nutrire. vñ in hoc nobili⁹ est fleuma colera z melancolia. qz̄ rectificari nō p̄nt vt ex eis fiat sanguis cui⁹ beneficio viget̄ z nutriunt̄ membra corp̄is vniuersa. Est etiā ei⁹ p̄sentia cū sanguine necessaria vt ei⁹ frigore sanguis feruor̄ t̄petur z liq̄ditate fleumatis spissitudo sanguis in tēperie p̄seruet̄. z sic facilius z expeditius ad singula mēbra nutrimentū sanguinis deponet̄. Vtile etiā est iuncture mēbroz̄ z alias p̄tes mobiles sua liq̄da b̄nditate humectare ne ex calore motus vel ex sanguine calido casu aliq̄ a suo officio retardent̄. qz̄ siccitate in sup̄ inducta impediānt̄. Fleumatis aut̄ innaturalis quatuor sunt spēs. Est enī acetosum frigidū z siccuz̄ p̄pter melancolie admixtionē. saluz̄ calidū et siccum p̄pter colere rubeae infectionē. dulce p̄pter sanguinis p̄cipitationē. vitreuz̄ sic dictū p̄pter coloris vitri assimilationē. tale enim oīno elongat̄ a calore. z iō ceteris ei⁹ speciebus illud est cōpactius et difficilius ad digerendū z in sanguine cōuertendū. Hic humor̄ si corruptus fuerit diuersas generat̄ in corp̄e infirmitates cui⁹ sup̄abundantia. vt dī. Constan. cognoscit̄ p̄ diuersa. nā vere fleumaticus est corp̄e defes grauis et tard⁹ et sensu ebes mente obliuiosus carne moll̄ et fluidus colore liuid⁹ albidus in facie cor

de timidus spiritus z excreatōibus multis plenus. piger z somniculosus. parui appetit⁹ t̄ p̄ue sitis nisi sit falsū fleuma. qz̄ tūc salis⁹ sapor in ore sentit̄ p̄pter calidi humor̄is admixtionē. crine mollis z fluuif. z laxus cui⁹ pulsus est mollis grossus z tardus. vrina alba spissa cruda z discolorata. statura pinguis et grossa ī extremitatibus breuis z curta cui⁹ cutis superficies plana z lentis ac a pilis denudata. somniat de aquaz̄ niuū z pluuiaruz̄ inundatione nauigatione in aq̄s frigidis et etiā natatōe. talis cōplexionis hoīes solent frigidū mor̄bū sepi⁹ incurrere z ipso sanguari et p̄cipue tpe hyemali. quia tunc t̄pis ql̄itates fleumatis scz̄ frigiditas et humiditas intendunt̄. vt dī. Constan. quere sup̄a de p̄p̄rietatibus frigiditatis z humiditatis.

De colera Caplm. X.

**C**olera secūdu iudiciorum dicta est eo q̄ in humore colerico calor̄ t̄pamentū excedat. Colera alia natural̄ alia innaturalis. Naturalis est q̄ natural̄ est calida z sicca z in substantia subtilis ī colore rubea clara. in sapore amara cū quodā acumine. que quāto est calidior̄ tanto est in colore rubicundior̄ z in sapore amarior̄ que cū in corp̄e generat̄ in duas p̄tes diuidit̄ quaz̄ vna transit̄ cū sanguine z alia transmittit̄ ad cistam fellis. illō aut̄ qd̄ vadit̄ cum sanguine penetrat̄ cū ipso causa necessitatis z iuuamenti. necessarium enī fuit vt sanguini admisceret̄ ad aprificandū sanguinē ad mēbra colerica t̄panda z nutrienda quoniā in hoc sanguine oportet esse colerā rubeā actualit̄ s̄m debitā p̄portionez̄ b̄mōi. mēbroz̄ iuuat̄ etiā vt sanguis subtiliet̄ vt facili⁹ transeat p̄ angustos meatus ad interiora corp̄is nutrēda. alia v̄o p̄s que ad cistā fellis trahit̄ transmittit̄ ad ipsā causa necessitatis z etiā iuuamenti. necesse enim fuit p̄pter mundificationē totius corp̄is et p̄pter nutrimentū ipsi⁹ fellis. iuuat̄ etiā stomachū et intestina calefaciendo z pungendo vt a sup̄fluis se exonerent. iō enī sepe accidit̄ torsio et vētris dolor̄ et colerica passio qz̄ via opilat̄ que est in fel̄ z intestina

Innaturalis colera ē que egredit a natura ppter aliquod extraneū sibi cōmixtum. naz cōmixto cum colera rubea fleumate aquo so generat colera citrina que p ceteris est nimis calida et nocua. si vero fuerit fleuma grossioris essentie et spissioris inde colera vitellina. iste due spēs sunt note. Tercia spēs est colera quedā prassua in colore viridis et amara acuta. sicut herba que prassiu. i. mar rubium vel porrus nuncupat. nascit aut in stomacho illoꝝ qui continue vtunt herbis nimis calidiꝝ vt porris cepis alleis et vistra tijs et bñdi. et forsitan a talibus herbis viridibus et crudis in colore contrahit viroꝝ et sic Gal. visum est. Auicē. aut visus fuit qd prassua generat ex colera vitellia qñ nimis adurit. cum ei adurit adustio in ea facit nigredinem ex q̄ cum citrinitate mixta viriditas inroducit. Eruginosa vō colera est q̄rta species que p vltiorem adustionē generatur ex prassua. qñ eniz tantū adurit qd ei humorositas desiccatur tunc declinat color eius ad albedinē qualis est color cineris. nā calor in humido corpe pmo nigredinez efficit. deinde psumpta totaliter būditate alborum quendas inroducit vt est videre in lignis que p̄sqz puerant in cineres puerūt in carbonē. frigiditas vō ecouerfo in humido facit albedinē. in sicco aut nigredinē opatur. sed hec vltima in omnib⁹ alijs peior est et venenosa: cui⁹ venenosa qualitas pessimas et mortiferas inducit i corpe passiones sicut berilipilam et noli me tangere et cetera. bñdi. bū or igit coleric⁹ natalis nō excedēs iminos nature est alioꝝ humorū subliatiuus digestionis pfortatiuus fecis et putredinis mūdificatiuus corpis s̄m dimensiones longitudinis et latitudinis distensiuus aiōsitatis et audacie generati⁹ mobilitatis et leuitatis effectiu⁹ ad iram et ad appetitū vindicte excitatiuus. veneret appetit⁹ puocatiuus virtutis expulsiue adiuuatiuus materie grosse attenuatiuus et a centro vsqz ad circūferentiam diffusiu⁹ s̄m citrinitatē vel nigredinez superficiē substantiē in colore mutatiuus. And colerici generat⁹ solent esse iracundi animo imansueti leues et instabiles ipetuos in cor-

porē longi tenues et macillenti colore fusci i crinib⁹ nigri et crispi pili bispidi et birsuti tactu calidi pulsus fortis et velocis. eoz vna in substantia ē tenuis et subtilis in colore ignea rutilans et clara. Hec colera si in aliq̄ pte corporis fuerit corrupta molestissimas infert corpi passiones. quaz bec sunt generalia siḡ sicut ei di. Costan. in pantegū. li. ix. ca. ij. Si corpori dominet colera corrupta erit cutis glauca vel citrina et erit defectus appetitiue vritus. amaritudo sentit in ore ita qd dulcia vident amara et sapida in sipida puctura et ardoꝝ in stomacho ex calido fumo pū gente neruos stomachi et mordicante. abominatio cū vomitu colerico cū sit lingue siccitas ex fumo calido trahet arteriā desiccatez humorē saluālē circa neruos lingue psumentem. oculoꝝ cōcauitas cū humido aspectu pulsus subtilis et velox et spissus. vna rubea et intensa dolor capitis grauis. vigilia et alienatio mentis horribiles visiones in somnitateles ei somniat de igne et fulgure et stupēda aeris inflammatione qd fit ex igneo fumo peente cerebz et imaginatiuā immutante. Et tantum de colera et speciebus eius. diuise s̄m Gal. et Auicē. ad pñs dicta sufficiat. Sequitur vltima pprietas substantiē corporee q̄rta libri que dicit Melancolia.

**De melancolia // Caplm. XI.**

**M**elancolia est humor spissus et gross⁹. ex fece et turbulencia sanguinis generat. et dicitur melon qd est niger et colim qd est humor. in de dicit melancolia q̄si niger humor. An a phisicis colera nigra nūcupat. nā color eius declinat ad nigredinez. Est aut melancolia alia naturalis alia innaturalis. Naturalis est frigida et sicca que fit in sanguine sic fer in vino b̄z generari c⁹ suba est spissa et trestris cui⁹ sapor in dulcedinē et ponticitatē existit vicin⁹ accipiēt. Hec melancolia in duas ptes b̄z diuidi q̄z vna remanet cū sanguine et penetrat se cum ad mēbra cā et necessitatis et iuuamētū fuit ei necesse vt cū sanguine misceret vt apñsi carer sanguinē ad membra melancolica nutriēda. Quat etiā sanguinē qd inspissat ne sua

liquiditate subterfugiat digestionem secundam per viam transmittit ad splenem propter necessitatem et iuuamentum. necesse ei fuit hoc propter mundificationem totius corporis et propter nutrimentum ipsius splenis. Iuuamentum vero est ut profuatur in os stomachi ut scilicet ipsius fornicet in spillet et ut ibi puritatem faciat et sic excuset famem et cooperet ad desiderium nutrimenti. Illud autem melancolie quod est superfluum sanguinis transmittit ad splenem et quod a splene egreditur est illud quo indiget splenem sui nutrimentum et sicut colera rubea iuuat stomachum ad expellendam superflua inferius sic et melancolia iuuat virtutem appetitiuam superius. De autem febre sanguinis potius quam colere vel fleumatis quod resudat et separatur a sanguine sicut descendit ypostasis vernalis siue sedimentum in liquore. De fleumate vero nihil resudat nec descendit propter eius viscositatem. sicut nec de colera propter eius subtilitatem et ideo febre colere vel fleumatis non vocatur. Melancolia autem innaturalis non est ad modum ypostasis siue residentie et fecis. sed per modum adustionis et cineritatis. et hoc accidit istis modis. agens ei calor nimis in substantia fleumatis ipsa adurit et per adustionem nimiam in coleram adustam peruenit et si fuerit humor primo subtilis et aquosus quam aduritur efficit salus et si fuerit grossus trahitur ad acridinem vel ponticitatem. si vero contingat sanguinem aduri vel incinerari. cinis eius fit salus cum quadam dulcedine pauca. sed quam contingit melancoliam naturalem aduri illa adustio seu cinis erit acris sicut acetum et cum cadit in superficie terre ebullit cuius odor est grauis et acris sicut acetum quod musce fugiunt propter odoris horribilitatem. et illa siquidem que magis est acris deterior est. Si vero melancolia quando aduritur grossioris fuit substantie erit cinis eius minoris acridinis cum ponticitate pauca que cadens super terram minus ebullit et minus in umbra penetrat nec est minus maliciosa et venenosa ita cito perimit sicut prima. Hec colera nigra nature inimica pessimas habet ac mortiferas qualitates. morbos ei inducit incurabiles sicut cancerum et lepra et bmo. Ex admixtione igitur per adustiones nimiam incinerati fleumatis sanguis et melancolie naturalis

melancolia innaturalis et pessima generatur. et cum ex fleumate per decoctionem generetur sanguis et ex sanguine per intensionem generetur colera. ex colera vero melancolia. Impossibile est ex ea humorem vltimum generari sed tantummodo incineratur et ex illa incineratione naturalis humor rem insiciente. ille humor pessimus accidentali ter preceat ut dicit Constan. li. i. ca. xxiiij. Istus humor dominatus in aliquo corpore beatus sunt signa. Primo quia color cutis mutat in nigredinem vel luorem in ore sentit acidum saporem ponticum et terrestrem secundum humoris qualitatem patiens animo est timidus sine causa passio eius est melancolia. vnde omnes hanc passionem habentes sine causa sunt timidi sepius atque tristes et per melancolicum humoris cor restringente. vnde sic tristes interrogati quod timeant vel quod doleant non habent quid respondeant. alij tamen sibi mortem imminere putant irrationabiliter alij inimicitias alicuius formidant alij mores diligunt et desiderant. vnde Gal. i. libro passionum Non est mirum inquit si patiens colera magnam tristitiam vel mortis suspicionem patitur cum exterius in corpore obscuritate nihil sit timidius. vnde quam aliquod obscurus ut est fumus melancolicus operit cerebrum necesse est ut patiens timeat. quia cum vnde timeat secum portat et ideo somniat terribilia et tenebrosa et visui pessima et in odore fetida vel in sapore acetosa ex quibus omnibus generatur melancolica passio. Item maniaci et melancolice dispositionis est quam tales de tristabili gaudent et ridet. de re vero exultant plangunt atque dolent. Item tales pertinaciter tacent vbi esset loquendum et insolenter loquuntur vbi esset tacendum. Item alij putant se esse vas ficule terreum et timent tangi ne rumpantur atque frangantur. Item quidam putant se pugno mundi claudere et omnia in manibus continere et ideo manus ad cibum non extendunt. timent quod si manus extenderet partes mundi defluerent et perirent. Item quidam putant angelum tenere mundum et pro tedio velle mundum dimittere cadere et ideo manus erigunt et humeros volentes mundum corruentem sustinere et multum recalitrant quando manus et humeros a medicis suppressum compellunt. Item aliquibus videtur quod



caput nō babeant vel si putēt se habere illō  
 putant caput esse plumbeum vel asinum  
 seu aliter monstruosum. Item alij audi-  
 entes gallos cantare brachia erigunt et se  
 se percutiunt et cantantes se esse gallos cre-  
 dunt et tandem nimis clamātes rauca in cla-  
 mando vel muti fiunt. Itē alij in suspiroem  
 pessimam irreuocabilit̄ incidunt ppter qb̄  
 amicos odiunt vitupant et cōfundunt. imo  
 qñq; percutiunt et occidūt basz multas ali-  
 as mirabiles incurrūt melācolie passiones  
 put refert Gal. et Alexander. et multi alij au-  
 ctiores quas q̄des longū esset p singula enar-  
 rare et hoc quotidie ad oculū experimur sic  
 nup accidit quandā nobilē ad tantā desipi-  
 entiam melācolie vicio deuenisse q̄ mobil  
 omnib; murilegum se putabat. vñ alias q̄s  
 sublectis vbi catti insidiant̄ muribus quie-  
 scere n̄ valebat. forte tali pena peccatis suis  
 exigentib; pcellas fuit. Nabuchodonosor  
 qui put dicit̄ in bystorijs bestiam triformē  
 scz leonem aquilā et bouem septē annorum  
 spacio se putabat. De caū de melācolia et  
 de alijs humorib; naturalib; q̄stus ad hoc  
 p̄inet opusculū. dixisse nunc sufficiant.

**I**ncipit liber quintus de disposi-  
 tione membrorum.

**D**ico de pro-  
 prietatib; humorū restat  
 aliqua dicere de dispositio-  
 ne membrorumque ex predi-  
 ctis humorib; componū-  
 tur. Et p̄mo de proprietatib; eorum in genere de  
 inde de singul; in specie dicendū est aliqd̄ zc.  
**De membrorum proprietatibus in gene-  
 rali Caplm. I.**

**N**am ut dicit au-  
 ceñ. Membra sunt corpora ex p̄ma  
 humorū cōmixtione p̄creata vñ  
 vt d̄ sup Jo. Membrū est firma p̄s et solida  
 aialis ex silibus vel dissimilib; cōposita ad  
 aliqd̄ speciale officū deputata p̄ hoc q̄ dicit̄  
 firma p̄s differt membrū a p̄te que non est fir-  
 ma vt est spūs. p̄ hoc aut̄ q̄ d̄ ex similib; vel  
 dissimilib; cōpositū insinuat̄ membrorum du-

plex diuersitas simplicū siue similitū et cō-  
 positorū siue officialū. nam similia mēbra  
 dicunt̄ et simplicia quorū p̄tes eiusdē nature  
 sunt cū toto vt quelibet p̄s sanguis est san-  
 guis et sic de alijs et b̄mōi mēbra scz similia  
 organicis et officialib; membris naturaliter  
 sunt priora vtputa ea componētia sicut p̄n-  
 cipium componens est composito p̄ius. or-  
 ganica siue officialia mēbra dicuntur ex cō-  
 similibus generata et statuta que ad cōple-  
 tionem sensus et motū sunt aie instrumenta  
 vt manus pes oculus et similia. fuit eni ne-  
 cessariū q̄ in qualitate et quantitate diuersa  
 eēt vt actio aie compleret̄. natura enī fecit  
 corporis instrumenta vtuti aie congruentia  
 virtutes ei anime sunt diuersae et ideo mem-  
 brorum diuersitates sūt necessarie vt p̄tes in ma-  
 nibus in quibus sunt multi digiti in q̄ntitate  
 et in qualitate diuersi vt per eos possint ma-  
 gna sic minima retineri. Cum igit̄ sit triplex  
 anime actio. scilicet animalis naturalis et spūalis  
 sunt membra istis opationib; anime neces-  
 saria. vnde membra animale virtutem se-  
 quentia dicunt̄ animata que fuerūt necessa-  
 ria ad sensum formandū et motum volūta-  
 rium in omnib; animalibus sicut cerebrū  
 nerui oculi et alia instrumenta sensuū. mēbra  
 vō virtuti vitali obedientia dicunt̄ spūalē  
 vitalia que facia sunt p̄pter anhelitus et vitalē  
 spūs attractionē et caloris mitigationem et  
 vite p̄seruandē vt cor pulmo et b̄mōi. mem-  
 bra autem virtuti naturali deseruientia di-  
 cunt̄ naturalia et nutritiua quorū quedam  
 sunt nutritiua. que scz cibū in membrorum sub-  
 stantiā trāsmutant. sicut stomachus epaz  
 b̄mōi. quedam vō sunt generatiua ad p̄ser-  
 uationē speciei vt scz specificarēt̄ generalia  
 et indiuiduarent̄ specificata. Cuz ei omnia  
 indiuidua p̄sumant̄ necesse est vt p̄ vim ge-  
 neratiuā ne penitus pereant reparent̄ et sic  
 in esse specifico saluent̄. Habent autem hec  
 mēbra sibi alia deseruētia et adiuuātia. mu-  
 tuo ei membra sibi vnicē subministrant. Nec  
 autem membrorum subseruientū utilitas est  
 multiplex scz p̄paratoria. purgatoria. Defen-  
 soria. d̄poratoria. Prima itaq; scilicet p̄parato-  
 ria sicut organa sensuū deseruunt cerebro